

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»
на тему: «Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні»

Виконавець:

студентка факультету фінансів і
банківської справи
Скрипник Аліна Іванівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Коцюрубенко Ганна Миколаївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність роботи. Податки виступають основним бюджетоутворюючим елементом та провідним методом впливу на соціально-економічні процеси, які відбуваються у державі. Вони зачіпають найважливіші сторони життя людини і суспільства. Серед усіх податків головне місце посідають податки з доходів фізичних осіб, які є компонентом системи прямого оподаткування. Податки з доходів фізичних осіб є провідним важелем регулювання розподілу фінансових ресурсів між державою та населенням, під час сплати якого формуються взаємовідношення платника податку та країни, тому що кожен громадянин стає учасником бюджетного процесу при формуванні доходів бюджету.

Теоретико-методологічні засади оподаткування розроблені в роботах таких відомих науковців як А. Вагнер, Д. Кейнс, А. Лаффер, Д. Міль, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт. Дослідженню проблем сучасної податкової системи в цілому та відповідно податкової політики в сфері оподаткування доходів фізичних осіб присвячені праці вітчизняних науковців: О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, С.Каламбет, П. Лайка, В. Мартиненка, А. Поддєрьогіна, В. Синчака, А.Соколовської, Л. Шаблістої, І. Чугунова, С. Юрія, О. Амоші, В. Геєцю, І. Лукінову, І. Луніній, П. Мельнику, В. Суторміній, В. Федосову, М. Чумаченку, Л. Шаблістій.

Майбутній розвиток України як соціально-орієнтованої правової країни налаштованої на інтеграцію у європейську спільноту буде визначатися рівнем розвитку усіх державних інститутів, зокрема й податкової системи. Податкова система нині вимагає приведення у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення раціональної бюджетної політики. Виходячи з цього, основним є реформування і подальше вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб, а також пошук шляхів підвищення фіскального й регулюючого потенціалу особистого прибуткового оподаткування.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження системи оподаткування доходів фізичних осіб та розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Завдання дослідження:

- розглянути економічну сутність податків з доходів фізичних осіб та їх основні функції;
- дослідити історичні етапи розвитку оподаткування доходів фізичних осіб;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- проаналізувати фіскальну роль податку з доходів фізичних осіб в доходах Зведеного бюджету України в 2016-2020 роках;
- здійснити моніторинг надходжень податків з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів в 2016-2020 роках;

- узагальнити зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб;
- запропонувати напрямки підвищення ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Об'єктом дослідження є процес оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між державою та фізичними особами в процесі оподаткування доходів в Україні.

Методи дослідження: абстрактно-логічний (при розкритті сутності, економічної природи та функцій системи прибуткового оподаткування), історичний метод (при дослідженні еволюції оподаткування доходів фізичних осіб), статистико-економічні методи, зокрема: графічний, фінансового аналізу (при дослідженні фіскальної ролі податків з доходів фізичних осіб), наукового узагальнення, аналізу та порівняння (при аналізі іноземних досвіду прибуткового оподаткування), розрахунково-конструктивний та метод аналогії (при розробці основних напрямів вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в ринкових умовах).

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативні акти України з питань оподаткування, аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, монографічні дослідження і публікації, матеріали науково-практичних конференцій, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань теорії і практики оподаткування доходів фізичних осіб.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку. Основний зміст роботи викладено на 61 сторінці. Робота містить 7 таблиць та 24 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи оподаткування доходів фізичних осіб**» розглянуто економічну сутність, основні функції, еволюцію становлення та розвитку та охарактеризовано нормативно-правове регулювання системи оподаткування доходів фізичних осіб.

У другому розділі «**Аналіз ефективності системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні**» проведено аналіз фіскальної ролі податку на доходи фізичних осіб в доходах Зведеного бюджету та виконано моніторинг надходжень податків з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів.

У третьому розділі «**Шляхи вдосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні**» узагальнено зарубіжний досвід та запропоновано напрямки підвищення ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Протягом усього розвитку суспільства та становлення державності, вдосконалення товарно-грошових відносин, податки, починаючи від простих їх форм прояву до сучасних, стають об'єктивним елементом фінансових відносин між державою та населенням. Серед науковців не існує єдиного підходу до класифікації функцій податків. Однак традиційна економічна теорія виділяє такі два напрями функцій: фіскальну та регулюючу.

2. Податки з доходів громадян виникли ще в ті часи, коли тільки почали формуватися перші держави та мали назву «Податки з населення». Дані податки включали в себе, перш за все, «внески громадян», які були необхідні для утримання публічної влади.

Процес розвитку податку на доходи фізичних осіб в Україні пройшов шлях від стягнень на користь державних інститутів данини (найдавніша форма прямого оподаткування) до розробки та формування сучасної моделі оподаткування фізичних осіб. Історичний досвід системи оподаткування населення формувався в умовах тривалого поневолення української держави. Основними рисами державної системи оподаткування є низький рівень податкової культури та свідомості громадян, примусовість, надмірність податкових платежів та заплутаність законодавчих норм, що створює деяку нестабільність податкової системи та проблеми у пошуках шляхів вдосконалення існуючої податкової системи в сучасних ринкових умовах.

3. Прибутковий податок відноситься до числа загальнодержавних податків. Порядок оподаткування регулюється розділом IV Податкового кодексу України. Відповідними статтями зазначеного розділу виділяються головні елементи податку на доходи фізичних осіб. Це – платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, податковий період, ставки, пільги тощо.

У результаті внесення численних змін у законодавство, на даний момент вона містить наступні податки і збори: податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний податок

4. Фіскальна роль податку на доходи фізичних осіб полягає у формуванні фінансових ресурсів держави та проявляється у наповненні дохідної частини бюджету. За фіскальною значимістю даний податок у порівнянні з іншими бюджетоутворюючими податками протягом останніх років посідає друге місце, поступаючись тільки податку на додану вартість. Станом на 2020 рік питома вага податку на доходи фізичних осіб в Зведеному бюджеті складає 19,7%. Військовий збір має значно нижчу фіскальну роль у доходах Зведеного бюджету, адже становить 1,7 % від всіх його надходжень. Важливо підкреслити, що ефективна ставка податку на доходи фізичних осіб з заробітної плати відрізняється від номінальної податкової ставки. Це пояснюється тим, що громадянам з невисокими доходами надається податкова соціальна пільга, застосування якої базується на використанні законодавчо визначених показників, таких як прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата. Необхідно зазначити, що показник виконання плану щодо надходжень податку на доходи фізичних осіб та військового збору в Україні в період 2015-2019 років завжди перевищував 100%,

що свідчить про високу стабільність надходжень до бюджету.

5. Головне місце у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів в Україні займає податок на доходи фізичних осіб. Адже від обсягу цього податку значною мірою залежать фінансові можливості місцевого самоврядування щодо виконання делегованих та власних повноважень. Проаналізувавши абсолютні показники надходжень податку на доходи фізичних осіб, зазначимо, що протягом аналізованого періоду спостерігалася тенденція до збільшення надходжень цього податку. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності забезпечила стрімкий розвиток малого бізнесу, стабільні надходження до місцевих бюджетів та дозволила підприємцям легально працювати. Незважаючи на кризові явища у економіці, п'ятий рік поспіль продовжується зростання обсягів надходжень єдиного податку, який сплачується суб'єктами малого бізнесу на 20,8 млрд грн, або 2,2 рази відповідно. Дані показують, що питома вага єдиного податку від платників-фізичних осіб набагато більша ніж частка надходжень від юридичних осіб. Рівень виконання планового обсягу надходжень єдиного податку з фізичних осіб протягом 2016–2020 рр. змінювався в межах від 103,0% до 109,6%. Отримані результати дають підстави стверджувати про високий рівень ефективності планування надходжень єдиного податку з фізичних осіб протягом останніх років.

6. Проаналізувавши досвід розвинених країн, можна зробити висновок, що в основу оподаткування доходів громадян покладений принцип соціальної справедливості, за яким більше платять ті члени суспільства, котрі мають вищі доходи. Узагальнивши досвід зарубіжних країн необхідно податок на доходи фізичних осіб у повному обсязі зачислити в дохідну частину місцевих бюджетів, як у Болгарії, Кіпрі, Естонії, Греції, Латвії, Норвегії та Румунії, що дасть змогу оперативно фінансувати видаткові повноваження та зменшить їх залежність від міжбюджетних трансфертів. Враховуючи досвід Франції, США, Німеччини, доцільним є надання соціальних пільг при сплаті податку на доходи фізичних осіб не окремим громадянам, а сім'ям як суб'єкту оподаткування. Такий підхід дозволив би знизити податкове навантаження на різні верстви населення залежно від сімейного стану, кількості дітей, стану здоров'я та інших факторів. Також в Україні можливе впровадження досвіду Польщі, в якій встановлюється ставка податку на рівні 18 % до певного розміру доходу, і 32% якщо дохід перевищує зазначену межу. На даний момент потрібно консолідувати найкращі розробки іноземних систем оподаткування доходів, адаптувати їх до українських реалій, та розробляти особисту ефективну, справедливу, соціально спрямовану модель системи оподаткування доходів фізичних осіб.

7. У результаті проведеного аналізу міжнародного досвіду, чинного законодавства та з метою формування нової та дієвої системи оподаткування доходів фізичних осіб доцільно запропонувати наступні шляхи удосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб :

- введення прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб;
- підвищення рівня податкової культури та податкової дисципліни платників податків;
- змінити порядок зарахування податок на доходи фізичних осіб до місцевих

бюджетів (сплачувати за місцем проживання платника);

- запровадження військового збору на постійній основі, тобто внесення його до переліку загальнодержавних податків та зборів;
- визначення бази оподаткування військовим збором як загальної суми нарахованого доходу, зменшеної на суму єдиного соціального внеску;
- уніфікація всіх податків і в тому числі єдиного соціального внеску, що сплачують спрощенці, у дійсно єдиний податок;
- заміна усіх форм звітності, які змушені подавати контролюючим органам платники єдиного податку, однією універсальною формою звіту.

Варто відмітити, що усі вищезазначені заходи сприятимуть підвищенню рівня життя громадян і покращенню їхнього добробуту.